

вони дотримуються етичних принципів [2, с. 79]. Ті ж, хто має недостатньо розвинений емоційний інтелект, схильні до коливання настрою, що, зрештою, впливає на продуктивність їх діяльності [2, с. 64]

Поведінка людини з високим рівнем розвитку емоційного інтелекту здійснюється в цілому за наступною схемою: завдання – мотив – здійснення дій, що ведуть до його реалізації, – усвідомлення труднощів – негативна емоційна реакція – пошук способу подолання труднощів – зниження сили негативних емоцій – поліпшення функціонування.

Інша схема поведінки у людини з низьким рівнем розвитку емоційного інтелекту: завдання – мотив – здійснення дій, що ведуть до його реалізації, – усвідомлення труднощів – негативна емоційна реакція – хаотичні пошуки виходу – збільшення усвідомлюваних труднощів – зростання сили негативних емоцій – погіршення функціонування – зниження мотивації або захисна реакція [1, с. 22].

Це означає, що здатність точно розпізнавати та виражати емоції, диференціювати справжні та хибні висловлювання емоцій та почуттів, а також здатність усвідомлено регулювати власні емоції та керувати емоціями інших людей має велике значення для ефективної саморегуляції діяльності людини, при якій людина гнучко та адекватно реагує на виклики сьогодення, результативно визначає значущі умови досягнення своєї мети, коригуючи програми своїх дій для отримання прийняттого результату. Все вищезначене сприяє більш ефективному опануванню новими видами діяльності, підвищенню впевненості у незнайомих ситуаціях, також успіху у звичних для людини видах діяльності та виборі більш адаптивних стратегій поведінки у складних життєвих ситуаціях, що, загалом, відповідає успішному регулюванню життя людини.

Список використаних джерел

1. Березюк Г. Емоційний інтелект як детермінанта внутрішньої свободи особистості / Г. Березюк // Психологічні студії Львівського ун-ту. – 2002. – С. 20–23.
2. Гоулман Д. Емоційний інтелект / пер. з англ. С.Л. Гумецької. Харків: Віват, 2018. 512 с.
3. Могиляста С.М. Аналіз теоретичних підходів до дослідження емоційного інтелекту особистості. Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Т. VI: Психологія обдарованості. Вип. 14. Київ; Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. С. 362–369.
4. Робертс Р.Д. Эмоциональный интеллект: проблемы теории, измерения и применения на практике / Р.Д. Робертс, Дж. Мэттьюс, М. Зайднер, Д.В. Люсин // Психология. – 2004. № 4. Т. 1. – с. 3-26.

Чепурна Ганна Леонідівна,
кандидат психологічних наук,
Національний університет «Чернігівська політехніка»,
м. Чернігів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ - СПІЛКУВАННЯ САРШОКЛАСНИКІВ

Актуальні завдання періоду ранньої юності тісно пов'язані із питаннями соціальної взаємодії. В умовах карантинних обмежень, зумовлених пандемією COVID-19, кіберпростір ще більше став приваблювати молодих людей.

Вітчизняна дослідниця О. Немеш визначає кіберпростір як простір способів організації текстів [3]. Останнє десятиріччя увагу науковців привертають особливості спілкування в кібер-просторі (Є. Белінская, А. Жичкіна, Дж. Сулер, Х. Турецька, С. Таркл, М. Назар, О. Смилова, І. Шевченко, Н. Чудова, Н. Чеботарьова, К. Янг та інші). Дослідники визначають інтернет - спілкування, як спілкування, що здійснюється за допомогою можливостей мережі Інтернет, як форму людської активності в Інтернеті, що підпорядкована задоволенню комунікативної потреби [1; 2; 3]. Інтернет-спілкування може бути односпрямованим (на зразок оголошень, реклами, відгуків тощо), діалоговим (електронна пошта, ICQ) і полілоговим (інтернет-форуми, чати). Створюючи можливість самовираження та розширюючи досвід примірювання на себе різних віртуальних ролей, інтернет-спілкування стало звичним способом спілкування молоді [1].

Метою нашого дослідження є визначення особливостей інтернет-спілкування старшокласників. Збір емпіричного матеріалу здійснювався на базі спеціалізованої школи №1 з поглибленим вивченням іноземних мов м. Чернігова. Вибірка складала 60 старшокласників віком від 15 до 17 років. Серед досліджуваних нараховувалось 30 респондентів жіночої (50%) та 30 чоловічої (50%) статі.

Визначення стилів міжособистісного спілкування молоді було здійснено за допомогою методики діагностики міжособистісних відносин Т. Лірі [4]. Зауважимо, що методика Т. Лірі визначає не лише стилі міжособистісного спілкування, а й дає можливість вивчення як Я-реального так і Я-ідеального респондентів. В нашому дослідженні ми дещо модифікували інструкцію, та замість Я-ідеального мали змогу дослідити Я-віртуальне. Застосування t-критерію Ст'юдента дало змогу визначити статистично значущі різниці в середніх значеннях стилів спілкування в Я-реальному та Я-віртуальному образі. Встановлено статистично значущу різницю ($p \leq 0,05$) середніх значень недовірливо-скептичного, покірливо-сором'язливого співробітницько-конвенційного стилів в Я-реальному та Я-віртуальному. Дана різниця полягає у зниженні середніх значень вищезазначених стилів в процесі інтернет-спілкування. В мережі старшокласники менш критично ставляться до співрозмовників, не відчують труднощів у спілкуванні через невпевненість у собі. На наш погляд, цьому сприяє можливість в будь-який момент припинити спілкування, та відсутність невербальної інформації, яка часто викликає підсвідому загрозу. Також середовище створює можливості для формування вмінь відстоювати свою точку зору.

Виявлено специфіку відмінностей у стилях спілкування в реальному та віртуальному просторі залежно від статі досліджуваних. У досліджуваних старшокласників чоловічої статі виявлено статистично значущу різницю ($p \leq 0,05$) середніх значень владно-лідуючого стилю Я-реальному та Я-віртуальному, яка полягає у збільшенні показників даного стилю в Я-віртуальному. Також встановлено різницю середніх значень співробітницько-конвенційного стилю в Я-реальному та Я-віртуальному, яка полягає у збільшенні показників даного стилю в Я-віртуальному. У досліджуваних старшокласників жіночої статі на статистично значущому рівні ($p \leq 0,01$) виявлено зменшення показників покірливо-

сором'язливого, недовірливо-скептичного, співробітницько-конвенційного, відповідально-великодушного стилів спілкування в процесі Інтернет-спілкування. Отже, в інтернет-просторі спілкування старшокласників стає більш уніфікованим, менш залежним від гендерних стереотипів.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів проблеми. Перспективи подальших досліджень вбачаються в вивченні особливостей спілкування старшокласників, що проявляються в віртуальному, реальному та ідеальному Я-образі. Цікавим є дослідження впливу різновидів мережевої комунікації на стилі спілкування старшокласників. Важливим уявляється також необхідність створення формуючих технологій підвищення медіа культури молоді та створення системи онлайн-засобів психологічної підтримки молоді в умовах пандемії.

у віртуальному просторі старшокласникам легше подолати сором'язливість та поступливість. В даному випадку інтернет-

Список використаних джерел

1. Жичкина А. Е., Белинская Е. П. Самопрезентация в виртуальной коммуникации и особенности идентичности подростков-пользователей интернета. Образование и информационная культура. Социологические аспекты / Ред. В.С. Собкина. М.: Центр социологии образования РАО, 2000. С. 431–460.

2. Карабин Т. В. Особливості міжособистісного спілкування в мережі «Internet». Актуальні проблеми психології. Т.1. Соціальна психологія. Психологія управління. Організаційна психологія. К., 2002. Частина 5. С. 41–47.

3. Немеш О.М. Віртуальна діяльність особистості: структура та динаміка психологічного змісту: Монографія. Київ: Слово, 2017. 391 с.

4. Практическая психодиагностика. Методики и тексты : [Учебн. пособ.] / [Ред.-сост. Д. Я. Райгородский]. Самара : Издательский Дом «БАХРАХ-М», 2001. 672 с.

Шуть Олексій Романович,

магістрант кафедри креативних індустрій та соціальних інновацій,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
м. Чернігів, Україна

науковий керівник, **Філіпович Вікторія Миколаївна,**
кандидат психологічних наук,

Національний університет «Чернігівська політехніка»
м. Чернігів, Україна

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ВІТЧИЗНЯНИХ ТА ЗАРУБІЖНИХ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Основою розуміння процесу становлення і утвердження особистості в системі суспільних відносин є категорія соціалізації (лат. socialis – суспільний).

Вивчення процесів соціалізації включає низку аспектів, які можна звести до двох головних: дослідження соціалізації у філогенезі (походження і становленні родової суті людини) і в онтогенезі (процес формування певного типу особистості).[1, с. 407–416]